

# Múzeumok karácsony előtt

## Bécsi levél



Az egykori császárvárosban a híres-neves karácsonyi vásár kivilágított díszei fogadnak. A helyszín, a Városháza előtti tér díszlete gyönyörű, de a portéka nem dobogtatja meg már a pesti vásárlók szívét sem.

Annál inkább a kiállítások! Bécsben nincs holtszezon, a hatalmas múzeumegyüttes a MuseumsQuartier gyűjteményei most is vonzzák a látogatókat. A Leopold Múzeumban a *Schiele tájképei* című kiállítás rendezése – a gyűjtő és múzeumigazgató Rudolf

Leopold érdeme – egyenesen lenyűgöz mintaszerűségével. Az első teremben, bevezetőként válogatás látható a kortársak, többek között, Gustav Klimt, Karl Schmidt-Rottluff, Oskar Kokoschka tájképeiből. Schiele tájképei, festményei és grafikai főként Český Krumlov-i (krumauai) tartózkodása alatt születtek. A rajzokon és festményeken házak, házegyüttesek némelyikéről a kép mellett fényképfelvétel is látható. A kanyargó folyó partján, a magaslatokon festői rendetlenségben épült házak voltak a modelljei. Valóban modellek, mert Schiele házai portrék, a táj, az itt élő emberek, jelen és múlt, a festő lelkiállapotának rögzítői.

Az egyik teremben, közepén, a földön a kisváros térképe is látható, be vannak jelölve rajta az épületek, melyeket megfestett, s az ábra szélén képei reprodukcióját is nézhetjük. A földrajzi és a lelki valóság távol esik egymástól, mégis jóleső ez a tájékoztatás a néző számára. Kicsit kiléphet a festmények és rajzok fezszes, szorító hangulatából.

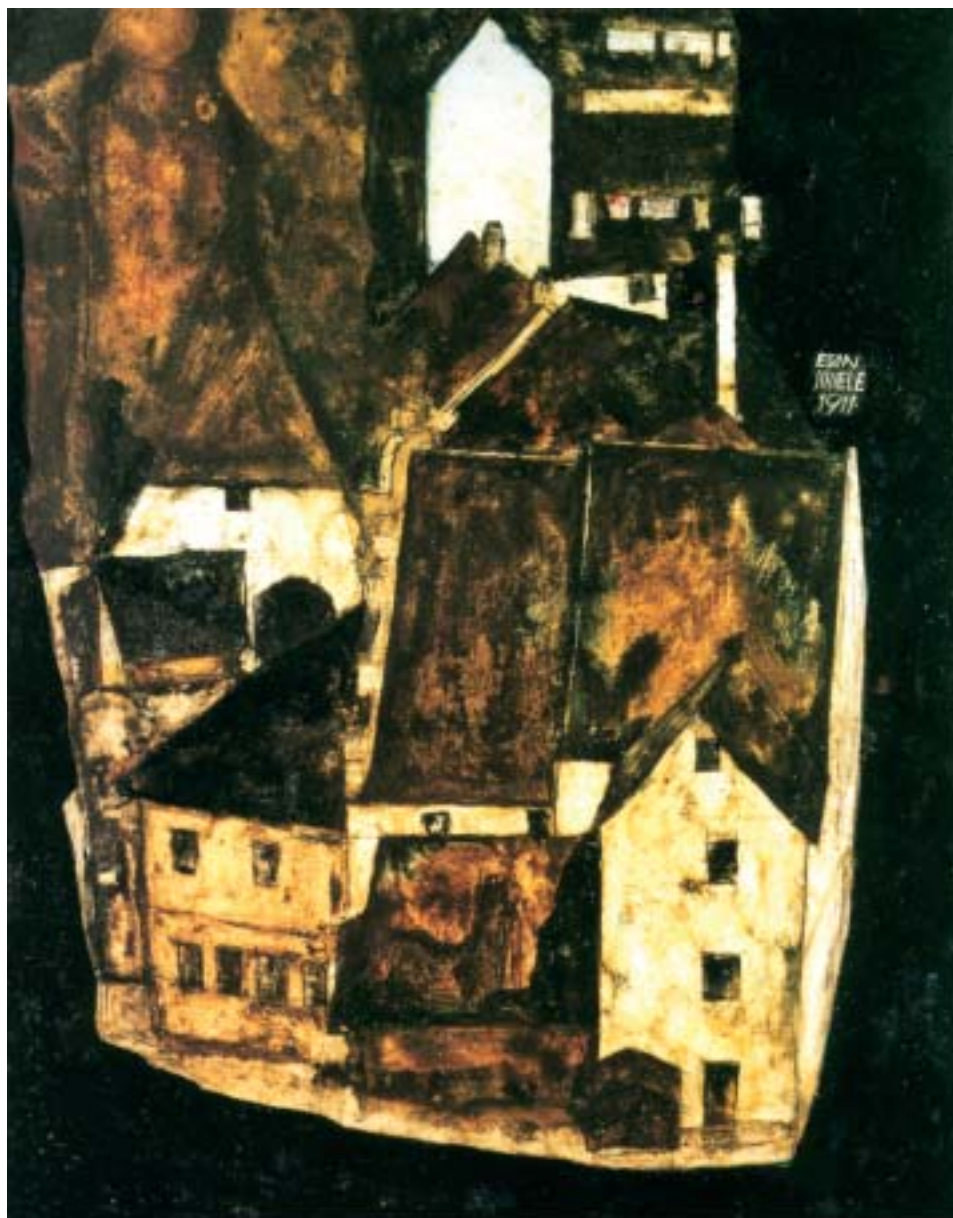
Az első, még Klimt ihletését magukon hordó képek, mint a *Virágmező* dekoratív szépsége fokozato-

san komorul, lépésről lépésre közeledünk a *Halott város III.* című festményhez (1911), melyben Schiele hangulatában Arnold Böcklin *Halottak szigetéhez* (1880) hasonlítható szimbolista művet festett a színté már feketének ábrázolt, tintakék folyóval körülvett, halottnak látott városról. Bensőségesebbet a német mester említett, klasszikus toposzokra épített festményénél.

Schiele egyedi körvonalrajzú, szokatlan nézőpontból, közelnézetből vagy felülről ábrázolt városképei, tájképei között számos dekoratív, a háztetők cserepeit (*Ablakok*, 1914) vagy a száradó ruhák színfoltjait felragyogtató festmény is van. Ezzel szemben *Kis fa késő ősszel* című kompozícióján (1911) a magányos fa antropomorf formája, az emberi szenvedés természetbe való kivetítése Csontváry Kosztká Tivadar *Magányos cédrusához* (1907) hasonlóan önarcképnek, reménytelenséget, kiúttalanságot sugalló hangulata miatt haláltáncnak tekinthető.

Rubens: Isabella Brant portréja





Egon Schiele: Halott város III., 1911

Schiele tájképfestészetének drámaiságától, figuratív munkáinak halálközelségétől nincs is olyan messze Mednyánszky László művészete. A magyar mester Belvederében látható kiállítása már ezért is áttörés lehetett volna. Sabine Grabner rendezésében főművek követik egymást a falakon, mégis, a budapesti, pozsonyi monstre tárlatok után a bécsi háromterem szegényesnek tetszik. Nemcsak a sötét háttér, a rossz világítás az oka, hanem az is, hogy bár a teremek belső osztásával a rendező tematikus egységeket formált – csavargóképek, portrék, háborús képek és tájképek –, de a képek kronológiailag nem kapcsolód-

nak egymáshoz, nem erősítik egymás hatását, nem áll össze a pályáivet érzékeltető vonulat. Ezzel szemben még a hatalmas anyagot bemutató korábbi tárlatok után is tud újat nyújtani, eddig még nem látott műveket is bemutatva a bécsi Hadtörténeli Múzeum anyagából.

Nem a legfrissebb újdonság, de számomra az volt, hogy az Albertina kissé kopottas bejárati előcsarnoka helyett most mozgólépcső visz fel az utcáról a kiállítástérbe. A palota felső szintjén a vörös, zöld, sárga szalonnák falain mesterművek függenek a gyűjtemény legismertebb lapjaiból, Dürertől és Rembrandtól Cé-



zanne-ig. Nem hiányoznak az osztrák mesterek művei sem, így például a dinasztia-alapító Jakob Alttól is láthatunk grafikát.

Az Albertina időszaki kiállítása Peter Paul Rubens elképzelhetetlenül gazdag életművéből emelt ki szigorúan a mester kezéhez köthető alkotásokat, alig ismert műveket is. A pálya menetét illusztráló (itáliai évek), a mestert ért hatásokat például másolatain keresztül bemutató művek után egy-egy témacsoportot állítottak fókuszba a rendezők. Például az 1632 körül festett *Szezelem kertje* című, a madridi Pradóban őrzött festményét bemutató terembe kerültek a rokon témájú művek és a hozzájuk készült vázlatok. A portrék is új fényt kapnak a melléjük – egyenrangúként – helyezett grafikáktól és olajvázlatoktól. Hogy csak egy jól ismert példát említsek: az Isabella Brandtról készült krétarajz és festmény újra csak bebizonyítja, hogy Rembrandt vázlatai nem gyors feljegyzések, próbálkozások, a kidolgozott művet felvillantó rajzok, hanem már tartalmazzák

a kész mű minden lényegi elemét, akár a kompozíciót, akár a kifejező erőt tekintjük.

A romantika festőire nagy hatást gyakoroló vadállatküzdelmek helyett itt egyik hatalmas méretű festményén az oroszlánbarlangba vetett imádkozó Dánielt látjuk. A teremben egy pompás állatrjz-tanulmány is mutatja, hogy az ellenreformáció szellemét tükröző, 1613 körül készült festményt pontos megfigyelésen alapuló vázlatok előzték meg.

Bécs is hódol a szecesszió után egyre inkább tért hódító *art déco* divathullámnak. Tamara de Lempicka, orosz származású festőnő vonzó, nagyvilági hangulatú művei láthatók a Kunstforum termeiben. A hideg, fémes színvilágú festmények fehér testű, csábos pillantású nőalakjai az olasz manierista festők és Jean Doiminique Ingres hideg érzékiségű aktjainak utódai. Hasonlítanak a fehér kála virághoz, amelyet szintén szívesen festett az *art déco* korszak végzetes asszonytípusát megteremtő festőnő. Port-

Egon Schiele: Ablakok, 1914





Tamara de Lempicka: Autós portré, 1929

réi, ahogy nálunk Batthyány Gyuláéi, a két világháború közötti felső tízezer életmódjába engednek betekintést. Figuráit könnyen elképzelhetjük a húszas évek funkcionális-dekoratív ízlését tükröző, üveg és fém uralta enteriőrjeiben. A legizgalmasabbak mégis a korai művek, melyeken a kubizmus, a futurizmus formavilága még erősebben érvényesült, s a reneszánsz és manierista formákkal való fúzió különös

feszültséggel töltötte meg a később sokkal kiegyensúlyozottabbá, problémátlanabbá váló formavilágot.

Ennyit láttam. A múzeum- és kiállításvásárból még lehetett volna válogatni, mert Bécs a művészetkedvelőknek igazi karácsonyi ajándékokkal szolgál.

**Gellér Katalin**